

Nr 481.

Av herr **Nordström** i Torsby **m. fl.**, om viss ändring av 45 § i lagen om nyttjanderätt till fast egendom m. m.

De senare årens kris har ej minst gjort sig kännbar för skogs- och flottningsarbetare och dem närstående arbetaregrupper. Långa arbetslöshetsperioder och på sina håll sänkta arbetslöner ha medfört betydligt försvårade försörjningsmöjligheter för dessa skogs- och jordbrukets arbetare liksom för så många tusen andra.

Vid genomförandet av de hjälpåtgärder, som härigenom blivit nödvändiga även för dessa arbetare och av statliga och kommunala myndigheter måst igångsättas, har det visat sig att ett om aldrig så litet jordbruk betydligt ökade möjligheter för dessa arbetaregrupper att kämpa sig igenom de månads- och för många årslånga arbetslöshetsperioderna utan allt för mycket anlitanande av det allmännas hjälp. Och i varje fall betydligt mindre hjälp än som erfordrats för dem, vilka saknat dylika ägda eller arrenderade små jordbrukslotter.

Med insikt om detta förhållande hava statsmakterna under krisåren gett ökade bidrag till utökandet av ofullständiga jordbruk, till odling och stenröjning, till utdikning och jordkörning, till betesförbättringar m. m. samt genom ökade anslag till egnahemslån, genom tillkomsten av arrendeegnahem och slutligen genom startandet av arbetaresmåbruksverksamheten sökt åstadkomma utökning och förbättring av befintliga mindre jordbruk och uppkomst av nya småjordbruk, lämpade för de ovan nämnda arbetarekategorierna. Genom dessa åtgärder ha möjligheter beretts ej så få arbetare att erhålla ett om ock litet stödjordbruk och därigenom ernå en något ökad möjlighet att skaffa sig försörjning även under tider av arbetslöshet.

Samtidigt som statsmakterna alltså genom ökade insatser söka skapa större bofasthet och förvärvsmöjlighet för dessa arbetare, får man — särskilt under arbetet med jordanskaffning till arbetaresmåbruk — undan för undan belägg för de påståenden, som ju länge gjorts från särskilt de mindre arrendatorernas sida, att en ofullständig och ineffektiv arrende- och vanhävdslagstiftning ger möjlighet för jordägarna att låta det ena efter det andra av de mindre jordbruk, som finnas i rätt stort antal och som lämpa sig som stödjordbruk för nämnda kategorier av arbetare, förfalla, förintas och läggas ut till skogbärande mark, ställen som ligga jämförelsevis bra till och med odlingsvärd jord. Läggas ej ställena helt öde, så kringgås gällande lagstiftning, vilken avsetts ge skydd åt de många små jordbruksarrendatorerna, så att det arrenderade jordbruket i stället för att ge ökade möjligheter till försörjning mången gång blir upphovet till nya svårigheter för dess brukare.

Det är närmast bestämmelsen i allmänna arrendelagens 45 § och inledningsstadgandet i sociala arrendelagen — på vilket stadgande uppsiktslagen helt faller tillbaka — om minimiareal för de jordbruk på vilka de tre lagarna äga tillämpning, som möjliggör detta kringgående eller lagarnas sättande helt ur kraft. Genom dessa bestämmelser om en minimiareal av fyra hektar odlad jord respektive inrösningsjord för att ett jordbruk i viss ägares hand skall falla under lagen ha jordägarna erhållit möjligheter att vidta åtgärder för att ett stort antal jordbruk av den natur och storlek nämnda lagar, särskilt den sociala arrendelagen med uppsiktslagen, varit avsedda att skydda skola komma att ligga utanför lagarnas räckvidd.

Genom direkt frånskiljande av odlad jord, genom frånräknande av ängs- och hagmark eller annan för uppodling tjänlig mark, genom uppdelning av lägenheterna i två sådana m. m. hava många av dessa förut små jordbruk efter lagändringarna 1927 gjorts ännu mindre och bringats under fyra hektars omfattning.

Att de nämnda lagarna hava en stor betydelse för tiotusentals av våra förfäder med svett och möda uppbrutna jordlotter och deras nuvarande brukare torde framgå därav, att mer än fjärdedelen av landets odlade jord 1919 låg under arrende och att av de cirka 100 000 brukningsdelarna omfattande sammanlagt 971 000 hektar mer än 75 % utgjordes av lägenheter och småbruk på högst 10 hektar åkerjord. Denna fjärdedel av vårt lands under arrende liggande jord ägdes vid denna tidpunkt till 24,4 % av bolag och ekonomiska föreningar, till 13,1 % av större enskilda jordägare (varmed förstås ägare av över 100 hektar åkerjord), till 38,3 % av mindre jordägare, till 7,1 % av fideikommiss och till 15,9 % av staten, kyrkan och kommunerna. Genom en effektivisering av de två lagar det här närmast gäller skulle en stor del av de minsta av dessa och i skogsbygderna belägna jordbruk under arrende — vilka med nu gällande ineffektiva lagstiftning äro dömda att undan för undan försvinna — kunna bibehållas och utgöra ett stöd för de arbetare, som äro hänvisade att skaffa sig sin försörjning i skogarna och efter flottlederna.

Främsta skälet för införande i lagstiftningen av minimiarealbestämmelsen torde ha varit åsikten att ett jordbruk som ej kunde anses *självständigt*, d. v. s. ej kunde ge sin brukare den huvudsakliga delen av erforderlig försörjning, ej kunde anses i någon högre grad värt att bibehålla. Härom hava ju meningarna under alla dessa år sedan norrlandskommittén först framlade ett förslag till social arrendelag och vanhävdslag varit mycket delade. Den nämnda kommittén föreslog för sin del ej någon arealbegränsning nedåt.

Med de erfarenheter som numera och framförallt under de senaste krisåren vunnits angående nyttan för en familj av att innehava ett sådant mindre stödjordbruk, borde man dock vara ense om att befintliga jordbruk, om än aldrig så små, böra, om förutsättningar för deras beboende och brukande förefinnas, bibehållas i kultur. Det rimmar ej med vanligt sunt för-

nufts uppfattning, att samtidigt som staten offerar tiotals miljoner på framskapandet av en jordbrukstyp i regel under fyra hektar och ned till två hektar jord — de s. k. arbetaresmåbruken — skall bolag och enskilda jordägare ha möjlighet att av ena eller andra skälet — i många fall för att komma ifrån en kontrollerande lagstiftning — försämbra, förminska eller helt förintä dylika små jordbruk.

En undersökning, som förlidet år företagits i norra Värmland, ger en rad av exempel på hur två intressen på detta sätt motverka varandra. Med andra ord hur den ena handen tar ungefär motsvarande vad den andra ger. Ej långt från varandra kan ett arbetaresmåbruk bringas fram med en statens insats på omkring 6 000 kronor och ett annat småbruk, vilket för en kostnad av tredjedelen av denna summa skulle kunna sättas i stånd, gå sitt förfall och nedläggande till mötes. Likartade förhållanden råda jämväl i Dalarna och Norrland.

Ifrågasätts kan väl för övrigt om ej uppsiktslagen bör frigöras från sociala arrendelagen och tillämpas på all jord, som befinner sig så belägen och av sådan beskaffenhet att den bör bibehållas som åkerjord, i vilkens hand denna jord än befinner sig. Vad Värmland beträffar finnes åtskillig jord även i enskilda händer som vanhävdas och så småningom övergår till skogsmark.

I första hand böra dock arrendelagarna bringas till större effektivitet genom borttagande av bestämmelsen om arealbegränsning nedåt. Jordägarens rätt att nedlägga långt från bygd och vägar belägna eller till jordbruk otjänliga lägenheter är tillgodosedd genom de dispensbestämmelser lagarna innehålla.

Med stöd av det anförda hemställes,

att riksdagen för sin del beslutar, att stadgandet i 45 § av lagen den 14 juni 1907 om nyttjanderätt till fast egendom och inledande stadgandet i lag 25 juni 1909 om arrende av viss jord å landet i Norrland och vissa delar av Svealand om en minimiareal av fyra hektar odlad jord respektive inrösningsjord för lagarnas tillämpning på vissa jordbruk skall utgå.

Vid tillstyrkan av detta yrkande torde vederbörande utskott redigera erforderlig lagtextändring.

Stockholm den 23 januari 1936.

Lars Jonsson
i Haverö.

C. O. Johansson,
Sollefteå.

Ernst Berg.

Evald Ericsson
i Sörsjön.

H. E. Nordström
i Torsby.

P. L. Persson.

Axel Johansson,
Djursnäs.